

Betűtészta

Részlet a *Samu sejt*i című, előkészületben levő regényből

Unott magányba mélyedve, teljes lelki nyugalomban kanalaztam a levest, miközben ólomszárnyaival nagyokat csapdosott az idő. Anyu előtttem ült az asztalnál, csendben szűrte a levest. Apu szintén. A konyhasztal fölé, a mennyezetre egy előre eltervezett mozdulatsor halvány koreográfiája vetült. Az ebédé. Ugyanis az ebéd nálunk mindig egy előre megírt és jól begyakorolt forgatókönyv szerint haladt. Mármint, ha volt ebéd. Mert ugye, ha anyu nem főzött semmit, mindenki evett, amit tudott. Amikor viszont anyunak is volt ideje főzni, és apuval mi is időben ki tudtunk evickélni mindennapos elfoglaltságaink hullámaiból, akkor rendszerint egy asztalnál ültünk, kihúzott háttal, csendben, illemtudóan. Azt hiszem, anyunál ez elvi kérdés volt. Legalábbis azt hiszem, hogy ilyenkor ezt szokták mondani. A forgatókönyvet anyu írta, és az adott epizódot is ő rendezte. Sokáig gyakoroltatta velünk, mire pontosan megtanultunk mindent az elsőtől az utolsó momentumig. Egyik nap egy megsárgult, ósdi szövegekötet nyomott a kezünkbe, és azt mondta, a legközelebbi ebédig nézzük át, és próbáljunk belőle megtanulni részleteket. Azt mondta, ez még az ük-ük-üknagyszüleié volt, és a családja már vagy százhetvenöt éve ezeket a témákat boncolgatja evés közben. A papíron többek között különböző udvariassági formulák, kérdések és a rájuk adható válaszok voltak olvashatók. Illetve mindenféle témakör kitérésű és kapcsolódási pontokkal, közhelyek, gasztronómiai aforizmák, a családra jellemző egyéni, de állandósult szófordulatok, regék, mesék, anekdoták, legendák. Valamint időjárásra, munkavégzésre, családi ünnepekre, rokonsági viszonyok kibogozására és az étel dicséretére vonatkozó sémák, amelyekben néhol kihagyás szerepelt, hogy mindenki egyénileg tölthesse ki őket a számára legszimpatikusabb szavakkal. Szóval nagyjából ilyesmi.

Most úgy ültünk ott, mint a katonák. Nekem már fel sem tűnt. Bal kezem automatikusan a bal combomon hevert, ahogy anyu belém nevelte.

Akarom mondani, ahogy megtanítottatta velem a szerepet. Egyenes háttal, délcegen úgy ültem a széken, mint egy beprogramozott konyhai robotgép. A szó legszorosabb értelmében. Mint egy mindentcsendbenmegevő masina. Mint egy szupermodern high-tech kiborg-konyhamalac.

Ennek ellenére mindenki kedélyesen mosolygott. Már valamennyien megfeledkeztünk róla, hogy ez mind egy előre megírt jelenet újabb felvonása, amely szinte szakasztott mása egy előbbinek. Mint egy végtelenített sorozat, amely minden nap ugyanazt a részt adná, csak mindig más sorszám alatt futnának az epizódok. Már rég nem vettünk tudomást arról, hogy betanult mozdulatokat végzünk. Már rég elfelejtettük, pontosan mikor is történt az, amikor az utolsó szót is bebifláztuk a szövegkönyvben, és többé már nem volt szükségünk rá.

Az utóbbi időben azonban, részben a forgatókönyv egyes pontjainak (úgy mint például a 3. szabály, miszerint teli szájjal nem szabad beszélni, valamint a 17. szabály, amely alapján nem vágthatunk mások szavába, pláne ha gyerekek vagyunk), részben pedig saját hanyagságunknak és emberi nemtörődömségünknek hála, egyre csak fogytak a mondatok a lenyelt és az új falatok szájbavétele közötti időintervallumokból.

És ilyenkor persze már minden leegyszerűsödik, semlegessé és simulékonnyá válik. A levezés a rutinos mozdulatok kálváriája lesz. A kanalazás a kikapcsolt elme kongó termű katedrális. A répadarabokkal való céltalan babrálás a tudattalanba hajló szellemi nihil egyik fellegvára, a felesleges gondolatok torz halmára építve. A bors elkérése pedig csak egy átvett viselkedési minta ugyanazokkal a szavakkal, amelyeket az emberek már évszázadok óta ismételtetnek.

Az étkezés tehát nálunk olyan, mint a józan paraszti ész vezette transzcendentális meditáció. „Egyél, s közben ürítsd ki az elmédet!” „Ismerd meg önmagad egy konyhaasztalnál ülve.” „Úgy nyelj, mintha nem is te nyelnél!” „Válj eggyé azzal, amit megeszel!” „Válj eggyé a világmindenséggel!” „Engedd, hogy megegyen, bekebelezzen téged a világmindenség!”

Ha valaki bekukucskált volna az ablakon, egy realista festményt látott volna. Egy meglevenedett Munkácsyt.

- Samu! – szólt anyu.
- Tessék.
- Már megint csinálod!
- Mit? – kérdeztem.
- A motyogást.
- Milyen motyogást?
- Tudod te jól.
- De én csak tornáztatom az agyam.

– De ne ebéd közben tornáztassad!

– De unatkozok.

– Csak egyél rendesen, és azzal foglalkozzál, légy szíves!

– De akkor meg mégis miért találták ki a betűtészta? – kérdezek vissza. – Szerinted a betűtészta feltalálójának nem az volt a célja, hogy szórakoztassa vele azokat az egyéneket, akiknek a leves elfogyasztása önmagában egy unalmas, monoton és meglehetősen ingerszegény időtöltésnek minősül?

– Az csak tészta, fiam, egyszerű tészta, amit meg kell enni – felelte erre anyu, de ezt már nem hittem el neki. Szerintem ez csak kifogás volt. Mellébeszélés. Felnőttes elterelési hadművelet. Ne mondja nekem senki, hogy a betűtészta pont olyan, mint a hosszúkás vagy a deltoid alakú levestészta. Tudom jól, hogy a felnőttek 99,9 százaléka azt mondaná a tányéromban levő ételre, hogy csak egy egyszerű tésztapréselési eljárás végterméke, én azonban mégis azt mondom, hogy az sokkal inkább egy betűrejtvény. Egy kód. Egy rejtjelezett üzenet, ami megfejtésre vár. Egy kanálnyi lehetőség, hogy nem járt utakat fedezzünk fel. Nem is értem, miért mondja ilyenkor anyu, hogy ne játsszak az étellel, amikor nem is játszom, hanem kriptológusi feladataimnak teszek eleget.

– Eb, ebet, beteg, gebe, beken, nekem – mondtam, majd bekaptam egy újabb kanállal.

– Samu! – így anyu.

Csendben lenyeltem az említett szavakat, és újabbat merítettem.

– Box, fox, fax, lux – mondtam még halkabban.

– Fiam, ne hergeld tovább édesanyádat, kérlek – szólt közbe már apu is. – Mellesleg bravó a luxért, nem tudtam, hogy a latin szavak is mennek.

– Csak néhány tucat – feleltem. – Nem számítva persze az újlatin nyelvekből már ismert kifejezéseket.

Félek, anyu és apu soha nem fognak megérteni. Továbbá attól tartok, hogy ők nem vesznek engem komolyan, és mindenről, amit teszek, azt gondolják, hogy egyszer majd kinövöm. Vagy csak úgy elmúlik magától, mint a kiütéseim a tejallergiától. Nem tudom. Talán túl sok megoldatlan eset sorakozik már a polcaikon, és úgy gondolják, eggyel több vagy kevesebb kudarc már igazán nem számít. Néha próbálok magam a fejükbe képzelni, de igazán nehezemre esik onnan szemlélni a világot. Próbálok az ő szemükkel figyelni az eseményeket, az embereket, a szobákat és az utcákat, az elhaladó öregeket és a boltos néniket, sőt még magamat is, de nem megy. Ilyenkor mindig Sherlock Holmes jut az eszembe, aki gyakran mondogatja dr. Watsonnak, hogy az ő szeme is látja a különböző apró nyomokat, csupán nem tulajdonít nekik semmilyen jelentőséget. Hogy néz, de

nem lát. Hogy elsiklik a részletek felett, pedig neki is minden adottsága megvan hozzá, hogy észrevegye a jeleket.

– Sor, bors, bor... sors – súgtam alig hallhatóan.

Ekkor anyu kezéből kiesett a kanál, és hangos csörömpöléssel landolt az asztalon. Mire felnéztem, ő behunyt szemmel már a halántékát masszírozta körkörös mozdulatokkal. Apuval csendben, mozdulatlanul figyeltük egy ideig.

– Kincsem... – kezdte volna apu, de ekkor anyu hirtelen felpattant az asztaltól, és csak ennyit mondott:

– Ne most!

Majd fogta magát, és kisétált az ebédlőből. Még hallottam, ahogy lassan meg-megnyikordul a lépcső a súlya alatt. Azt hiszem, egyenesen a hálószobába vette az irányt.

Apuval még pár másodpercig szótlanul ültünk a tányérok fölött, majd megszólalt.

– Fiam, anyunak mostanság nehéz napjai vannak, nem tanácsos felzaklatni, és nagyon jól tudod, mi szokott kisülni abból, amikor motyorászol ebéd közben.

– De én csak...

– Megkért, hogy fejezd be, vagy nem kért meg?

– De akkor meg mi értelme a betűtésztának? Hisz ő tette a levesbe! Miért tesz valaki valamit egy olyan levesbe, amit nem is szeret abban a levesben? – kezdtem a hisztit.

Apu mély lélegzetet vett, majd türelmesen, a hangjára nyugalmat erőltetve csak ennyit mondott:

– Tudod, hogy anyunak mostanság mennyi elfoglaltsága van, és sokszor nincs ideje rendesen főzni – válaszolta apu.

Tudtam, hogy mit jelent ez a lélegzetvétel meg ez a megjátszott morosság. Ó, nagyon is jól tudtam. Azt jelenti, hogy valami történik, amiről nem tudok, és amiről ők egyelőre nem is szeretnék, hogy tudjak. Valami felnőttes dolog, ami szerintük nem tartozik rám, vagy egyszerűen úgy gondolják, hogy még túl kicsi vagyok hozzá, hogy megértsem. Például, mint amikor a múltkor rajtakaptam őket, amint a szomszéd néni haláláról beszélgetnek, és amikor megkérdeztem, hogy „mizujs”, azt mondták, „semmi”, és hiába kérdeztem rá, hogy „talán csak nem a szomszéd néni-ről beszélgettek?”, ők csak kamuztak tovább, és inkább azt hazudták, hogy egy filmről volt szó, ami tegnap ment a tévében. És apu most is azt akarta bemagyarázni nekem, hogy e mögött az egész mögött anyu kimerültsége és elfoglaltsága áll. Pedig anyu egyáltalán nem elfoglalt, és a legkevésbé sem kellene fáradtnak lennie, amikor minden nap relaxációs ze-

nére alszik el a szuperjó emlékezős matracán, minden napot energizáló zöld koktéllal kezd, majd napközben is megiszik vagy száz liter zöldteát, és néha még a munkahelyén is kimegy a mosdóba, hogy elvégezzen egy kis csíserkentő hasi légzést. Idegesnek pedig végképp nem kellene lennie, mert naponta kétszer medítál arról, hogy a lelke szabadon szárnyal egy zöld mező fölött, majd megpihen egy erdei tisztáson, hogy képzeletbeli kristályvizet kortyoljon az élet fájának tövében egy ametiszttel kirakott ősi kútból. És akkor még nem is beszéltem a lefekvés előtti idegeség elleni citromfűteáiról, az elmúlt hetekben duplájára emelt magnéziumadagjáról, a valerianacseppekről, a nyugtató OM-mantrázásairól és az egyéb feszültségoldó és csakratsztító gyakorlatairól. Ezen dolgok alapján anyunak már rég Buddhává kellett volna lényegülnie, vagy legalábbis egy bodhiszattva lelki nyugalmával és egy tibeti szerzetes birkatürelmével kellene rendelkeznie.

Aztán az jutott eszembe, hogy az is meglehet, mindehhez annak a kis zsebnaptárnak volt köze, amit még a múltkor találtam anyu táskájában, amikor papírzsebkendő után kutattam. Egy átlagos bankkártya nagyságú papírlap volt, amelynek az egyik oldalán valamilyen biokozmetikumokat árusító cég emblémája látható, míg a hátlapján az év napjai tizenkét kis négyzetecskében. Rögtön szemet szúrt a furcsa lapocska, hisz tudtam jól, hogy anyu a mindennapos dolgait a telefonján vagy a táblagépén levő naptárba szokta feljegyezni, és nem egy repedezett szélű, újrahasznosított papírból készült, régimódi zsebnaptárba. És amikor alaposabban megvizsgáltam, akkor láttam, hogy valamiért minden hónapban be van karikázva öt egymást követő nap. Minden hónapban egyszer az egész év folyamán. Azt, hogy ezek üzleti tárgyalást vagy megbeszélést, esetleg valamilyen határidőt jelölnek, gyorsan elvettem, mivel a későbbi megfigyeléseim gyorsan rácsáfoltak erre az elméletre. Volt, hogy egy egész hétvége be volt karikázva, anyu pedig szemmel láthatóan nem ment sehová, otthon töltötte azokat a napokat. De ami a legmegdöbbentőbb volt, hogy előre sosem karikázott be semmit, mindig mindent csak utólag. És ez nem fért a fejembe. Miért akar bárki is egy naptárral bíbelődni, ha azzal nem a jövőbeni terveit és céljait szeretné átláthatóbbá tenni?

Egyértelmű volt, hogy anyunak vannak eltitkolt dolgai, amelyekről statisztikát vezet. Természetesen az is elképzelhető, hogy csupán egy újabb ötnapos kúrát folytat méhpempővel vagy goji bogyóval vagy egyébbel, ugyanakkor az sem zárható ki teljesen, hogy anyu kémkedik valaki után, és egy titkos szervnek havi rendszerességgel számol be egy meghatározott alany tevékenységeivel kapcsolatban. Képzeljünk csak el egy embert, aki minden hónapban öt napot tölt Kanizsán, anyunak pedig sem-

mi dolga, csak hogy havonta beszámoljon ezen személy megjelenéséről a feletteseinek. A megbízatás persze szupertitkos, ezért semmilyen digitális adathordozón nem lehet rögzíteni az adatokat, hogy elkerüljék a virtuális információlopás kockázatát. Egyelőre ez a legstabilabb alapokon nyugvó álláspontom, amely több hipotézisemet is alátámasztja. Ha a megfigyelt egyén megjelenik, anyu bekarikázza az adott dátumot, és ezt megteszi minden nap egészen addig, amíg az alany újra el nem utazik. És ez így megy egész évben. Az is elképzelhető, hogy anyunak nem is adtak pontos tájékoztatást, hogy pontosan kit is kell megfigyelnie és miért. Az is lehet, hogy anyunak csak annyi dolga van, hogy megnézze, ég-e egy bizonyos motelszobában a lámpa éjjelente vagy sem. Vagy hogy áll-e taxi egy bizonyos épület előtt vagy nem.

És azt gyanítom, hogy anyut ma is ez az ügy merítette ki teljesen, és billentette ki kiegyensúlyozott zen üzem módjából, mivel szilárd meggyőződéssem, hogy ha most is belekukkantanék abba a naptárba, ott bekarikázva találnám ezt a napot is, az tuti.

Mindenesetre apu silány magyarázatával nem törődve gyorsan bekalaztam a maradék levest, s habár a tányér tartalma még több tucat érdekes kifejezést tartogatott a számomra, habozás nélkül nyeltem le őket, akár apu azokat a szavakat, amelyeket kimondani nem mert, ezért a helyükbe lapos közhelyeket illesztett, és abban bízott, hogy azokkal elintézt mindent.

Ebéd után bepakoltam a tányérokat és az evőeszközöket a mosogatógépbe, anyu levesét pedig visszaöntöttem a lábasba úgy, hogy senki ne vegye észre, majd úgy tettem, mint akinek fontos elintéznivalója van az emeleten, és eltűntem a konyhából. Apu még átfutotta az aznapi sajtót, majd írt egy cetlit, miszerint be kell mennie a városba megnézni, hogy minden rendben van-e a kocsmában.